

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

שיבוץ טבעי

לפטירת הקרובים - הייתה מעוררת השתאות. הוא ידע בכל שבת מברכים לצטט את המולד על חלקיו הקטנים בעל פה! הטקס הזה נעשה ברוב רושם, כשהוא מיטיב את עטרת הטלית המוכספת על כתפיו.

בשבת אחר הצהריים הוא גם מסר שיעור לשומעי לקחו שישבו מרותקים. הוא ידע לנצל את המומנטום ואפילו היו לו בארסנל כמה סיפורים ששומעיו שמחו לשמוע אותם בכל שנה מחדש, יען כי לא זכרו אותם משנה שעברה...

התואר 'רב' השמור לתלמידי חכמים של ממש, היה כמובן ממנו והלאה, אבל בכפר הקטן והנבער שלו - הוא קיבל את הכבוד השמור לחכמים. כבוד מלכים.

באחד הימים הגיע מיודענו לוויילנא הגדולה. עיר שנודעה בשם 'ירושלים דליטא', עיר שהצמיחה גדולי וענקי תורה ובתי המדרש בה היו מלאים בקולות של עמל התורה כמעט ללא הפסקה. נכנס הכפרי לבית מדרש מזדמן, שם ראה חבורת צורבים שמתווכחים בלהט סביב ערמת ספרים פתוחים.

שניים מן החבורה התדיינו בקולי קולות. אחד צידד בסברה פלונית ורעהו חלק עליו בתוקף. כל אחד ניסה לשכנע את השני בצדקת דבריו, כשהעומדים סביב מוסיפים את סברתם לטובת מי מהצדדים.

ראה זאת הכפרי והתמגנט. התקרב אט אט עד שעמד ממש סמוך למעגל המתפללים. אחד מהם הבחין בו ונתן לו שלום. "מאין יהודי?"

"אני מכפר פלוני", השיב הכפרי.

"דחוף דחוף", ביקש חיים בבהילות, "תצייר לי על הגב טבלה עם עשרה קווי אורך ורוחב".

"מה!?! זאב היה מבולבל. "לצייר לך טבלה על החולצה?" "כן כן!" חיים היה נחרץ. "בשורה העליונה תמלא אותיות מ-א עד י. בשורה הקיצונית מימין תכתוב ספרות מאחת עד עשר".

"סיימתי", הודיע זאב.

"יופי", נאנח חיים לרווחה. "עכשיו תגרד לי בח-5..."

* * *

השאלה המפורסמת שמתנגנת היטב בהרבה מאוד רעיונות בשבוע זה, מוכרת לכולם: "וקרח שפיקח היה - מה ראה לשטות זו?"

רש"י מביא את השאלה ומסביר שקרח ראה "שלשלת גדולה יוצאה ממנו: שמואל ששקול כנגד משה ואהרן... וכ"ד משמרות עומדות לבני-בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש", עשה קרח חשבון: "אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אָדום (-אשתוק)!!"

ונשאלת השאלה: מה הקשר בין הגדולה שעתידה לצאת מקרח - לבין זה שהוא חולק על משה ואהרן ולא מוכן לשתוק???

ההסבר של הגדולה העתידה אמנם יפה, אבל לא עונה על השאלה: "וקרח שפיקח היה - מה ראה לשטות זו?" "הרב", ככה קראו לו כולם.

בקיאותו בלוח השנה ובקביעת תאריכי יום השנה

הכפרי שהיה למרא דאתרא

למה קרח לא מוכן לשתוק?

וזו הייתה טעותו של קרח: כל הצלחתו, שגשוגו ופריחתו נבעו מכך שהמקום הטבעי שלו היה דוכן הלוויים. והתעלותו של הכהן הגדול, אהרן, הייתה מכך שהוא עמד במשבצת שיועדה לו מראש. כל אחד מהם הצליח והתעלה ברוחניות במשבצת שלו.

ברגע שניסה קרח להגיע לדרגה אחרת, שונה - שכלל לא חשוב אם היא אכן נעלית יותר או פחות - הוא נותר קירח לחלוטין. "לקח מקח רע לעצמו".

* * *

גם אם אתם מאלו שלא סובלים להידחס לתוך המסגרת, כאלה שצריכים מרווח ואוויר - חשוב לזכור שהמשבצת, רחבה ככל שתהיה, צריכה להתאים לכם. לתכונות שלכם, ליכולות שלכם.

מי שלא מתאים למשבצת של ח-5, יסבול מגירוד חזק ומיותר.

במקום שלכם - תצליחו הרבה יותר מבכל מקום אחר. תשאלו את ה"רב" שהגיע לוילנה.

"ברוך הבא", האיר לו פנים. "ומה עושה כבודו?" "אני רב המקום", השיב הכפרי ביותר משמינית שבשמינית.

"ברוך אתה להשם", קרא האברך בקול גדול והוויכוו פסק באחת. כולם הפנו את מבטם אל האורה, והאברך הזמין את ה"רב": "שמא יאמר לנו כבודו מה דעתו בנידון".

הבושה שהציפה את פניו, סיפרה בשתיקה רועמת את "עומק" ידיעותיו בתורה...

בשם הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק מובא רעיון נפלא, שמבאר מה חשב קרח כשיצא למלחמה: קרח היה לוי. הוא עמד על הדוכן ושר וניגן עם אחיו הלוויים כמצוות התורה. שם, על הדוכן, זכה קרח לרוח הקודש, להשגות מרוממות ברוחניות. והוא רצה עוד!

ערך קרח חשבון לעצמו: אם פָּלְגִי אני מתעלה כל כך בעבודת השם, אין כל ספק שכאשר אתעלה להיות כהן גדול - אגיע לדרגות רוחניות גבוהות בהרבה. לא היה לקרח ספק שהוא ראוי לכך, הוא ראה איזו שושלת גדולה עתידה לצאת ממנו ושמאל ששקול כמשה ואהרן.

וְעֲשִׂיתָ מִשְׁבְּצוֹת זָהָב

"ועשו אותם ריקועי פחים ציפוי למזבח" (יז, ג)

במסכת סנהדרין שנינו (נד). במשנה שדבר שנעברה בו עבירה יש לשרוף [או להרוג אם מדובר בבעל חיים] משום שיש בו תקלה וקלון. מהו 'קלון': "שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה".

ובגמרא (שם נה). הביא רב ששת ברייתא: "אילנות (של) אשרה. רש"י [שאף על פי] שאין אוכלין ואין שותין ואין מריחין - אמרה תורה 'השחת, שרוף וכלה', הואיל ובא לאדם 'תקלה' על ידך".

לפי האמור, יש להבין איך ציווה הקב"ה את משה לקחת את מחתות עדתו של קרח שנשרפו ולעשות מהן ציפוי למזבח, הרי לכאורה יש כאן גם תקלה, בכך שמתו על ידי הקטורת שהקטירו בהן, וגם קלון, שכשיראו את המזבח יזכרו במעשה שלהם.

מבאר הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק, ב'משך חכמה', שזהו שאומר הפסוק "כי הקריבום לפני ה'", אין כאן קלון חלילה, שכן הקטרת הקטורת הייתה לפני ה' ולא חלילה לעבודה זרה. ואף משום תקלה אין לחשוש, שכן "ויהיו", מחתות אלו, "לאות לבני ישראל... אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטורת לפני ה'", שלא יערערו עוד על הכהונה.

"בוקר ויודע ה' את אשר לו" (טז, ה)

"אמר להם משה: גבולות חלק הקב"ה בעולמו. יכולים אתם להפוך בוקר לערב? (רש"י).

סיפר כ"ק האדמו"ר רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם מצאנז: בהיותי במחנות העבודה, בימי חושך וצלמוות, ניגש אלי פרופסור יהודי שלא שמר תורה ומצוות, ושאל אותי בלעג מר: "נו, עכשיו עדיין תגיד שנצח ישראל לא ישקר?"

"יהיה טוב", ענית לו. הפרופסור נדהם. "איך יהיה טוב?! עוד זמן מה וכולנו מתים".

"לא נביא אני", הסברתי לו, "אבל אחרי הערב החושך מתעבה והלילה יורד, ובסיומו של כל לילה השמש מפציעה מחדש - כך אני בטוח שעוד יש תקווה".

"אבל ראה, רבי", סירב הפרופסור להשתכנע, "אנחנו כנראה לא נצא מפה".

"אינני יודע מה יהיה גורלי הפרטי", דייקתי, "אבל בטוח אני שעם ישראל ישרוד וימשיך הלאה. וכל הרשעים שנוגשים בנו - יאבדו. ההיסטוריה תוכיח: למרות הרציחות הרבות והפוגרומים שביצעו בנו - עם ישראל עדיין חי וקיים. כל אלו שרדפו אחרינו - כבר לא נמצאים בארץ..."

והפרופסור הודה. והתעודד.

ואינה לפי כבודו

"ויקח קרח" (טז, א)

"לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה" (רש"י).

בספר 'צבי לצדיק', לרה"ק רבי צבי אלימלך שפירא מבלאז'וב, שאל מהו "לקח את עצמו לצד אחד", איזה צד הוא זה.

מבאר ה'צבי לצדיק' את העניין בהקדימו את הידוע שלכל חודש יש צירוף אותיות מיוחד של שם הוי"ה היוצא מראשי או סופי תיבות פסוק מסוים. פרשת קרח נקראת בדרך כלל לפני חודש תמוז, ששם הוי"ה השייך אליו יוצא מסופי תיבות הפסוק "[וכל] ז'ה איננו שווה ל'י".

וצריך להבין מהי שייכותו של פסוק זה לחודש תמוז.

בני זוג עמדו והתווכחו בחדרו של ראש ישיבת טלז, הגאון רבי מרדכי גיפטר, שעה ארוכה. לכל אחד מהם היו טענות על התנהלותו של השני והם חפצו שהרב יכריע ביניהם.

הרב בחכמתו הרגיש שכל הוויכוח ה"עקרוני" 'מכסה' על משהו אחר. הוא האזין בקשב רב לדברים ולטענות, והצליח לקלף מהם את ההגנות שבנו סביב טענותיהם ולהגיע ללוא העניין: הורדת האשפה.

החוק המקומי קובע תקנות ברורות מאוד מתי יש להוציא את האשפה לרחוב, ומי שלא עושה זאת לפני שמגיעה משאית האשפה - יכול להיקנס בסכומים משמעותיים.

כאן מגיע לב העניין שבשלו הופר שלום הבית: האישה טוענת שהשקית כבדה לה מאוד ואין ביכולתה להוריד אותה. הבעל לעומתה טוען שאמנם אינו 'זקן', אבל להוריד את האשפה מחוץ לבית 'אינה לפי כבודו'. הוא שוקד על תלמודו ותכף יקבל סמיכה לדיינות. לא מכבודו להוריד אשפה לרחוב.

ביקש הגר"מ גיפטר זמן לעיין

למחרת בבוקר, בשעה 07:45, נשמעו דפיקות עדינות בדלת הבית. בפתח עמד לא אחר מאשר הגאון רבי מרדכי גיפטר. "באתי לקחת את האשפה"

בטענות ואמר שיקרא להם שוב.

לאחר שיצאו בני הזוג לביתם, בירר ראש הישיבה את שעת הגעת משאית האשפה למקום מגוריהם: 07:50 מדי בוקר.

למחרת בבוקר, בשעה 07:45, נשמעו דפיקות עדינות בדלת הבית. בפתח עמד לא אחר מאשר רבי מרדכי גיפטר. "באתי לקחת את האשפה", הודיע בפטות.

בני הזוג נחרדו וסירבו.

"יש להזדרז", האיץ בהם ראש הישיבה בעדינות, "בעוד 3 דקות מגיעה משאית האשפה..."

כמובן שראש הישיבה יצא משם בידיים ריקות. יותר לא נשמעו טענות על כבוד מדומה שנפגע וממילא גם בשאר העניינים מצאו בני הזוג את דרך הפשרה ושלום הבית שב על כנו.

בחודש תמוז מתאבלים על החורבן, שהגיע כידוע בשל שנאת חינום.

שנאת חינום, מבאר ה'צבי לצדיק', היא שאחד אינו רוצה להתרועע עם חברו, או לדבר עמו או לסעוד בחברתו. מפני מה? משום שהוא בטוח ש"זה - איננו שווה ל'י", אני הרבה יותר טוב ממנו. אם לא בכל התחומים, לפחות בתחום ספציפי שבו אני מוכשר יותר מאחרים. 'אין זה לפי כבודי להיות במחיצתו'.

קרח, היה מנושאי הארון ובעל רוח הקודש, ו"לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה". בכל עם ישראל לא מצא קרח מישהו שיהיה מספיק שווה לו, שיוכל להיות בחברתו. משהתבונן בדבר עוד ועוד, החליט קרח שהוא הנכבד ביותר בעם ישראל עד שאפילו על כהונתו של אהרן ערער, שהרי מי ידמה לו ומי ישווה לו.

אין די בכך שמדברים על מחלוקת, יש לדבר גם על אחדות. בעיקר: לא לשנוא חינום. בשל כבוד מדומה...

שנאת חינום, חורבן היא.

חֲשׁוּבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ם התורה

הכניסה לפרדס: "וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו" (רש"י טז, ז)

ומי גילה רז זה שקרח פיקח היה?

קרח היה עשיר גדול, וטרם נוצר העשיר שלא בטוח שאין פיקח כמותו...

ומפני שנקבר עושרו של קרח באדמה, ביארו בדרך צחות, זו הסיבה שעד היום מוגדר קרח כאחד מעשירי תבל בפי כל. שכן אחרים שהוחזקו לעשירים, התברר בעת פטירתם שהיו בעלי חוב גדולים ואיבדו את הונם.

ברם קרח עד היום מחזיק את עושרו עמו ולעולם אינו עשוי לפשוט את הרגל...

פשט: "אל תפן אל מנחתם" (טז, טו)

"אל תפן אל מנחתם - לפי פשוטו, הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר - אל תפן אליהם" (רש"י).

מדוע התפלל משה דווקא על הקטורת.

בספר 'ילקוט יהודה' הביא לבאר על פי דברי חז"ל (יומא מד.) שהקטורת מכפרת על לשון הרע. כיון שחטאו קרח ועדתו גם בלשון הרע שדיברו על משה ועל אהרן, לכן ביקש משה שהקטורת לא תכפר להם על חטא זה.

רמז: "ואת אשר יבחר בו יקריב אליו" (טז, ה)

בספר 'דבק טוב' שלא נודע מי מחברו, פירש בהקדם להביא את דברי רש"י (על פרק יח, ח) בשם

כדי לעצור את המגפה. רש"י מתאר בשם המדרש ויכוח שהיה בין אהרן למלאך המוות: אהרן אחז את מלאך המוות ועצר אותו בפקודת משה. טען המלאך שהוא שלוחו של הקב"ה. השיב לו אהרן שמשה לא עושה שום דבר מעצמו. ואם אין אתה מאמין - אמר אהרן למלאך - הרי משה והקב"ה פתח אוהל מועד, בוא עמי ונשאל...

ביאר מו"ר הגה"ח רבי פנחס פרידמן, ב'שבילי פנחס', באופן פלאי על פי הקדמות וביאורים מספרי האר"י ז"ל (ונביא רק את תורף הדברים מחמת קוצר היריעה):

בעשר המידות, מידת 'נצח' היא מצד ימין ומידת 'הוד' היא מצד שמאל. מכיון שמידת הוד היא מצד שמאל הרי שדינים תלויים בה ואף המוות נמשך על ידה לעולם. כאשר מתחברת מידת נצח עם הוד - מתמתקים הדינים שבהוד מהחסד של נצח "ובלע המוות לנצח".

משה הוא כנגד נצח ואהרן הוא כנגד הוד. כשעלה משה למרום קיבל ממלאך המוות במתנה את הסוד שהקטורת מבטלת מגפה, אלא שפחד משה שאהרן שהוא כנגד הוד יעורר דינים. לכן שלח משה את אהרן, שייחשב כ'שלוחו של אדם כמותו', לקחת קטורת ולעצור את המלאך המשחית.

כאשר הגיע אהרן מידת הוד עם כוחו של משה מידת נצח, פעל השילוב בין שתי המידות יחד עם הקטורת: "ויעמוד בין המתים", מצד מידת הוד שבשמאל "ובין החיים" מצד מידת נצח שממימין, "ותיעצר המגפה".

ה'ספרי' שמתנות כהונה ניתנו לאהרן ולזרעו בעקבות ערעורו של קרח על הכהונה. "אמר לו המלך: 'כל מי שירצה יבוא ויערער לנגדך? הריני כותב וחותרם לך ומעלה בערכאין'. אף כאן, לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם".

לפי האמור מבאר ה'דבק טוב' בדרך רמז: "א'שר י'בחר ב'ו י'קריב א'ליו" ראשי תיבות בגימטריא כ"ד.

בגלל ערעורכם על הכהונה, "בוקר ויודע ה' את אשר לו... ואת אשר יבחר בו יקריב אליו" יעניק לו כ"ד מתנות כהונה, שיותר לא יערערו עליו.

דרש: "ולא הרעותי את אחד מהם" (טז, טו)

כשיצא משה לראות בסבלם של ישראל במצרים "וירא והנה שני אנשים עברים ניצים", ודרשו חז"ל שעברים ניצים אלו היו דתן ואבירם.

מבאר בספר 'דבר בעתו' בדרך דרש: אמר משה רבנו: בשלמא אחד מהם ביקש להכות את רעהו ואני הפרעתי לו וגערתי בו "למה תכה רעך", מבין אני מפני מה הוא כועס עלי ומחפש לריב עמי ולהעליל עלי עלילות שקר.

אבל לשני הרי עזרתי, אותו הצלתי מיד מכהו, "ולא הרעותי" לפחות "אחד מהם", אם כן, למה הוא כועס עלי?

סוד: "וישים קטורת והולך מהרה אל העדה" (יז, יא)

משה שלח את אהרן עם קטורת